

Плотнікова-Лісайчук А.А., Сліпченко Л.Б.

ОСОБЛИВОСТІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ЧОЛОВІЧИХ ОБРАЗІВ В РОМАНІ ЕНН РАЙС „ІНТЕРВ'Ю З ВАМПІРОМ”

Питання жіночої літератури в сучасному літературознавстві привертає увагу як читачів, так і науковців. Здебільшого це стосується творів, які віднесені до жанру „жіночого роману” або „chick-lit”, в яких можна відстежити основні ознаки жанру, проте романи низки сучасних жінок-авторок, серед яких і творчість Енн Райс, залишаються поза увагою дослідників. Так, О.С. Поршнева звертається до проблеми рецепції роману в сучасній художній літературі, С.О. Гладков називає роботи Райс зразком сучасної масової готичної літератури, З.М. Сазонова торкається психологізму романів, О.Ю. Пільтенко аналізує образ вампіра Лестата у творах письменниці. Проте комплексне дослідження чоловічих образів в творах письменниці крізь призму свідомості жінки-авторки проведене не було, що і зумовлює необхідність розглянути роман „Інтерв'ю з вампіром” саме з позиції „жіночої літератури”, оскільки проблема „жіночого письма” та „жіночого тексту” в текстах жінок-авторок зберігає свою актуальність на даному етапі літературного процесу. Мета роботи – дослідити особливості репрезентації чоловічих образів через світосприйняття жінки-авторки в романі Енн Райс „Інтерв'ю з вампіром”. Оскільки автором роману „Інтерв'ю з вампіром” є жінка, необхідно звернутись до досліджень феміністської літератури, основним завданням яких є переосмислення канонічних літературних текстів з точки зору жіночого авторства, жіночого читання та жіночого письма. Спираючись на роботу Е. Гросс [Grosz 1995], відповідно до статі авторки роман можна віднести до „жіночої літератури” та розглядати його відповідно до канонів „жіночого письма”, спираючись на стиль тексту, та „жіночих текстів”, відповідно до статі письменниці.

Г. Улюра називає жіночу літературу *„художніми творами, створеними жінками. Отже, жіноча література вміщає різні за стилем, жанром, видом, ступенем і мірою таланта та впливу на літературний прогрес тексти, котрі поєднані одним єдиним чинником – статтю автора”* [Улюра 2008: 8]. Стаття авторки зіграла важливу роль у формуванні та еволюції саме чоловічих образів роману: Луї, Лестата, Армана, оскільки вони з'явилися під впливом „жіночого досвіду”, що відрізняється від чоловічого і є однією з форм вираження жіночої суб'єктності в тексті. Головний герой роману – Луї, вампір, що після смерті і трансформації зміг зберегти власну душу,

людяність та співчуття, риси не притаманні „надлюдській” істоті. Енн Райс, на відміну від інших авторок, не виводить на перший план героїню-жінку, а намагається показати „чоловічий світ” шляхом репрезентації власного світосприйняття. Проте вона наділяє його якостями важливими для жінки: підвищена емоційність, здатність до переосмислення та внутрішнього зростання, канонічна врода. Таким Луї зображений в тексті: *„безукоризненно сшитий чорний фрак, ... довгі складки плаща, чорний шовковий галстук и воротничок сорочки, такой же ослепительно белый, как кожа вампира. Его густые, черные, слегка вьющиеся волосы были зачесаны назад, их кончики едва касались воротничка”* [Райс 2010: 10]. Врода для жінки має первинне значення, але, у традиціях „жіночого письма” авторка не дає повного зображення (сприйняття образу чоловіком), а деталями створює портрет, даючи змогу читачу „домалювати” образ в уяві. Ідеалізація зовнішності вампіра притаманна всьому творчому надбанню письменниці: вона створила образ вампіра привабливим для жінок, саме в ньому поєднується не лише вічне життя, а й вічна молодість і краса. В її романі вампір не чудовисько, монстр, а сексуально привабливий чоловік, який таїть загрозу, а його поцілунок є поцілунком смерті. Цікавим видається факт, що характерний для „жіночих романів” сексуальний аспект зовсім відсутній, незважаючи на привабливість героя, він не зваблює своїх жертв, а стосунки з протилежною статтю втілені у коханні до Клодії, в якому поєднується батьківська любов і любов чоловіка до жінки. Та головне в образі Луї не зовнішня оболонка, а почуття, які він здатний відчувати. Н. Левицька наголошує, що саме *„жіноче письменство найтонше аналізує всю гаму почуттів, які притаманні людині”* [Левицька 2011: 139]. Письменниця майстерно піднімає проблему духовності, людяності, і, по-жіночому, створює а-типового героя. Луї співчуває своїм жертвам, він не здатний вбити, цурається свого єства, „тваринної натури”, здригається при думці про вбивство, адже в кожній жертві вбачає людину, відчуває її страждання, біль, сум, любов. Не дивлячись на те, що герой – чоловік, він має жіночу душу, „жіночість” якої особливо гостро розкривається у питанні смерті. Внутрішній конфлікт Луї – це відвічна боротьба добра і зла, чоловічого і жіночого. Не дивлячись на те, що він став вампіром, його ініціація пішла не типовим шляхом, а шляхом емпатії та становлення нового типу особистості. Про це свідчить різниця у сприйнятті смерті Луї та Лестатом: *„А Лестат только смеялся. Он говорил, что, когда я стану настоящим вампиром, тоже буду смеяться. Но он ошибся: я никогда не смеюсь над смертью, хотя часто бываю ее причиной”* [Райс 2010: 27]. Навіть у вихованні Клодії Луї обирає материнську позицію, тоді як Лестат — батьківську.

Якщо прийняти розвиток „жіночого роману” за правилами казки, то ініціація головного героя відбувається під впливом антагоніста Лестата, проте завдяки постійній боротьбі проти законів світу вампірів, проти власних бажань та забаганок свого „вчителя” з’являється новий тип „протагоніста-вампіра”, який має зовсім інший рівень духовності і в якому можна побачити ідеального чоловіка очима жінки – впевненого, мудрого, чуттєвого, сильного, вродливого і безсмертного. Хоча у сучасних жіночих романах спостерігається руйнація концепту „справжній чоловік”, він позбавляється своїх чоловічих якостей, тоді як жінка запозичує ознаки та стереотипи, притаманні чоловічій статі, в романі Енн Райс шляхом перехресного дискурсу створює саме ідеалізований образ „справжнього чоловіка”, такого яким його вбачає жінка. Рижкова Г.-П. М. пише: *„жіночий роман” у сучасних умовах — це спроба втечі з реальності, де споживачки подібного роду продукції продовжують сповідувати традиційну, патріархальну ідеологію, а отже, роблять ставку на „справжнього чоловіка” в художньому вимірі, тоді як в реальному світі його здебільшого не знаходять* [Рижкова 2007: 78]. Письменниця створює образ „ідеального чоловіка” у світі вампірів, „надлюдей”, що не належать до жодної групи людей, янголів чи демонів. Це вказує на неспроможність знайти в сучасному світі такий тип героя, про відсутність необхідних жінкам якостей у світі сучасних чоловіків. Для „жіночого письма” характерне використання першого типу нарації, таким чином у творі виникає особливий тип суб’єктивної розповіді. Так, в романі присутнє обрамлення – зустріч Луї з журналістом, проте власне оповідь ведеться від імені головного героя. Г.-П. Рижкова зазначає: *„нарація з поєднанням ”я” та ”вона” може бути атрибутована як суб’єктивно-об’єктивна розповідь, в котрій наратор і головний герой (героїня, герої) перебувають у складних стосунках. Таку наративну стратегію можна ще визначити як „сповідь з медіатором”* [Рижкова 2007: 83], тобто сам наратор виступає як посередник у самовираженні героя. Але письменниця відсторонюється від героя-„оповідача” через інтерв’ю, наголошуючи, що власне читачу репрезентована сповідь Луї, яка імітує монологічну оповідь і створює інтимно-довірливу атмосферу.

Щодо класифікації чоловічих образів у „жіночій прозі” Н. Левицька зазначає, що вони *„поділяються на дві нерівнозначні групи -”свої” та, відповідно, ”чужі”, причому ”чужі” слід розуміти як в екзистенційному, так і в феміністичному дискурсі* [Левицька 2011: 139]. У жіночому письмі місце домінантного суб’єкта займає Інший/Інша. Хоча в романі головний герой – чоловік, тим не менш твір підпорядковується традиціям „жіночого роману”. Так, в „Інтерв’ю з вампіром” спостерігається відхід від центричного,

сильного суб'єкта та побудова опозиції, що складається з головного героя Луї (Его) та його конкурента та вчителя Лестата (Альтер-Его). Лестат по відношенню до Луї – темна сторона, чуттєвості Луї Лестат протиставляє жорстокість, розсудливості – нетерпіння, терпінню – дитяче вередування. Хоча Лестат створив Луї, він був більш залежний від свого учня, потребував його компанії та догляду за банківськими справами, саме його образу був притаманний інфантилізм. В образі Лестата репрезентований типовий образ сучасного чоловіка: різкий, жорстокий, бажаючий помститися. Довгий час Луї терпів свого наставника лише через жагу знань, але зрозумівши марність своїх сподівань, він відчув розчарування: *„К утру мне окончательно стало ясно, что я стою гораздо выше его, и я горько усмехнулся шутке судьбы, которая послала мне такого учителя”* [Райс 2010: 47]. Образ Лестата, такий важливий для репрезентації образу головного героя, також змінюється від таємничого, містичного і недосяжного у Пон-дю-Лак до жалюгідного, слабкого і нікчемного у напівзруйнованому будинку в Новому Орлеані.

Важливе місце в романі займає образ Армана, який символізує собою минуле вампірів. Разом з образами Луї та Лестата він утворює трикутник: Антагоніст – Протагоніст – Інший. Він підкреслює вади Лестата, не сприймає його як суперника і взагалі не звертає уваги на нього, та намагається створити взаємовигідний союз з Луї, за допомогою якого намагається увійти в нову епоху, епоху чуттєвих сучасних вампірів. Арман підтримує Луї в його бажанні досягти знань, але це не безкорисна дружба. Вбивство Клодії та бездіяльність назавжди відштовхнули від нього Луї: він не став його поводитирем у сучасний світ. Образ Армана важливий для розуміння як дії у романі (історія Лестата, життя вампірів у Парижі), так і внутрішньої еволюції Луї.

Цікаво, що всі три образи багатопланові, динамічні та неоднозначні. Письменниця прямо не виражає свою позицію, а лише наштовхує читачів на роздуми про справжнє кохання, дружбу, добро і зло. Вона репрезентує чоловічі образи, які наділяє важливими рисами з позиції жінки, відображає чоловічий світ очима жінки, а структура роману та система образів підпорядковується жанру „жіночого роману”, що створює основу для подальшого комплексного аналізу циклу „Вампірські хроніки” з позиції „жіночої літератури” та „жіночого письма”.

Література

Grosz 1995 – Grosz E. Space, Time, and Perversion. Essays on the Politics of Bodies / Elizabeth Grosz – New York and London: Routledge, 1995. – P. 9–24.

Улюра 2008 – Улюра Г. Теоретико-методологічні засади гендерних студій з літературознавства / Г. Улюра // Гендерні студії в літературознавстві:

[навчальний посібник] / За ред. В. Л. Погребної. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2008. – С. 6–20.

Райс 2010 – Райс Э. Интервью с вампиром: роман / Энн Райс; [пер. с англ. М. Литвиновой-мл.]. – М. : Эксмо. 2010. – 464 с.

Левицька 2011 – Левицька Н. Є., Гасанова В.Т. Своєрідність образів чоловіків у сучасній жіночій прозі / Левицька Н.Є., Гасанова В.Т. // Культура народів Причорномор'я. – 2011. — №211. – С. 138–140.

Рижкова 2007 – Рижкова Г.-П. Наративні стратегії „жіночої прози”: від суб'єктивності до об'єктивності // Вісник Черкаського університету. – Вип. 118. – Серія „Філологічні науки”. – Черкаси, 2007. – С. 77–84.

Плотнікова-Лісайчук А.А., Сліпченко Л.Б. Особливості репрезентації чоловічих образів в романі Енн Райс „Інтерв'ю з вампіром”.

В статті був запропонований аналіз образів Луї, Лестата та Армана в романі Енн Райс „Інтерв'ю з вампіром”. Мета роботи – дослідити особливості репрезентації чоловічих образів через світосприйняття жінки-авторки. Авторка аналізує образ головного героя Луї з позиції „жіночого письма” та „жіночої літератури”, виділяє притаманні йому ознаки, що створюють унікальний чоловічий образ в жіночому романі: емоційність, співчуття, жага знань, терплячість, здатність до кохання та вроду. В процесі аналізу був досліджений трикутник: герой (Луї) – антигерой (Лестат) – „інший герой” (Арман), в традиціях „жіночого письма”, форми їх взаємодії та роль у відображенні жіночого світогляду письменниці. Авторкою був зроблений висновок щодо унікальності образу „ідеального вампіра”, створеного письменницею, який може розкритися лише у взаємодії з іншими чоловічими образами роману та образом Клаудії. Проведений аналіз з позиції „жіночого письма” та „жіночої літератури” дозволяє адекватно трактувати особливості репрезентації чоловічих образів в романі.

Ключові слова: „жіноче письмо”, образ, антагоніст, трикутник, роман, Е. Райс, „Інтерв'ю з вампіром”.

Плотнікова-Лісайчук А.А., Сліпченко Л.Б. Особенности репрезентации мужских образов в романе Энн Райс „Интервью с вампиром”.

В статье был предложен анализ образов Луи, Лестата и Армана в романе Энн Райс „Интервью с вампиром”. Цель работы – исследовать особенности репрезентации мужских образов сквозь мировосприятие женщины-автора.

Автор анализирует образ главного героя Луи с позиции „женского письма” и „женской литературы”, выделяет характерные признаки, которые создают уникальный мужской образ в женском романе: эмоциональность, сострадание, жажда знаний, терпение, способность к любви и красота. В процессе анализа был исследован треугольник: герой (Луи) – антигерой (Лестат) – „Другой герой” (Арман), в традициях „женского письма”, формы их взаимодействия и роль в отражении женского мировоззрения писательницы. Автором был сделан вывод об уникальности образа „идеального вампира”, созданного писательницей, который может раскрыть лишь во взаимодействии с другими мужскими образами романа и образом Клаудии. Проведенный анализ с позиции „женского письма” и „женской литературы” позволяет трактовать особенности репрезентации мужских образов в романе.

Ключевые слова: „женское письмо”, образ, антагонист, треугольник, роман, Э. Райс, „Интервью с вампиром”.

Plotnikova-Lisaychuk A.A., Slipchenko L.B. Features of the representation of male images in the novel "Interview with a Vampire" by Anne Rice. In the article the analysis of the images of Louis, Lestat and Annan in Anne Rice's "Interview with the Vampire" was proposed. The purpose of the work is to investigate the peculiarities of the representation of male images through the worldwide disposition of female authors. The author analyzes the image of the protagonist of Louis from the standpoint of "women's writing" and "women's literature" reveals the admirable sign to him that creates a unique man's image in women's novel such as emotionality, compassion, thirst for knowledge, patience, love and beauty. In the process of analysis, the triangle the hero (Louis) - the antihero (Lestat) – the "Other hero" (Annan) was studied in the traditions of "female letter", the form of their interaction and the role in the reflection of the female writer's worldview. The author made a conclusion that the uniqueness of the image of the "perfect vampire" was made by writer who can reveal only when working with other man's images of the novel and the image of Claudia. Conducting an analysis from the standpoint of "Women's Letter" and "Women's Literature" allows an adequately interpreted features of the representation of male images in the novel.

Keywords: "female letter", image, antagonist, triangle, novel, E. Rice, "Interview with a Vampire".

Стаття надійшла до редакції 10.04.2018 р.

Стаття прийнята до друку 30.04.2018 р.

Рецензент–д. філол. н., проф., Дмитренко В.І.